

Vergaderjaar 2018–2019

35 000 VIII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2019

Nr. 158

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS EN MEDIA

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 31 januari 2019

Versterking van de samenwerking tussen school en ouders is voor het kabinet een belangrijk aandachtspunt.¹ In deze brief ga ik in op het thema ouderbetrokkenheid en reageer ik op de evaluatie van de landelijke ouderorganisatie Ouders & Onderwijs, die ik uw Kamer op 9 februari 2018 heb aangeboden.² De vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft mij verzocht om een reactie op de brief van de Balans en anderen met betrekking tot de evaluatie van Ouders & Onderwijs.³ Met deze brief voldoe ik tevens aan dat verzoek.

Scholen en ouders hebben een gezamenlijk belang: ze willen optimale omstandigheden creëren voor de ontwikkeling en het leren van kinderen. Een goede relatie tussen de school en de ouders kan helpen om kinderen onderwijs te bieden dat aansluit op hun talenten en leerbehoeften. De betrokkenheid van ouders bij de school van hun kinderen is geen doel op zich, maar een middel om leerlingen een goede schoolloopbaan te bieden als voorbereiding op hun verdere leven. Het betrekken van ouders staat bij de meeste scholen in het funderend onderwijs dan ook hoog op de agenda. Het is echter niet altijd gemakkelijk om ouders te bereiken en op een goede manier te betrekken. De betrokkenheid van ouders is een groot goed, maar kan soms ook leiden tot een verhoogde werkdruk op de school. Ouders van hun kant kunnen het gevoel hebben dat de school veel van hen verwacht zonder er rekening mee te houden dat ouders dikwijls werken. Het is voor kinderen, ouders en scholen van belang om de juiste

¹ *Scholen, kinderen en jongeren floreren bij ouderbetrokkenheid. Daarom willen we de samenwerking tussen school en ouders versterken.* Regeerakkoord 2017–2021, «Vertrouwen in de toekomst», Bijlage bij Kamerstuk 34 700, nr. 34.

² A.L. van der Vegt en P. van Eck (2018), *Evaluatie Ouders & Onderwijs*. Utrecht: Oberon. Aangeboden bij brief van 9 februari 2018, Kamerstuk 34 775 VIII, nr. 123.

³ Commissiebrief met kenmerk 2018Z24485.

balans te vinden. Mijn inzet is om het partnerschap tussen scholen en ouders te versterken, samen met Ouders & Onderwijs en de sectorraden.

De relatie tussen ouders en school

De betrokkenheid van ouders bij het onderwijs is geen nieuw thema.⁴ Door de jaren heen is niet alleen veel onderzoek gedaan, maar ook expertise opgebouwd. Het is een gegeven dat betrokken ouders een extra bijdrage leveren aan de ontwikkeling van hun kinderen op school. Onderwijsondersteunend gedrag van ouders – bijvoorbeeld voorlezen, helpen bij het huiswerk, praten over het belang van school en het voeren van een gesprek met de leerkracht van het kind – beïnvloedt de schoolloopbaan van het kind positief. Daarom is het een punt van zorg dat niet alle ouders even goed in staat zijn om hun kind op deze manier te ondersteunen.

Het bevorderen van ouderbetrokkenheid is een van de aandachtsgebieden binnen de regionale aanpak van de Gelijke Kansen Alliantie.⁵ Ook bij de voorschoolse educatie wordt grote waarde gehecht aan het betrekken van de ouders. Sommige scholen werken met een of meer oudercontactpersonen. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor ouders met een vraag of een probleem. Meestal zijn het vrijwilligers. Maar er zijn ook scholen die de betreffende ouder gedurende een of enkele dagdelen per week in dienst nemen. Zo'n contactpersoon kan het team en de ouders «ontzorgen» en ouders het gevoel geven dat zij beter gehoord worden.

Ouderparticipatie en medezeggenschap

Een andere vorm van betrokkenheid van ouders bij het onderwijs heeft te maken met hun actieve bijdrage aan de school. Deze ouderparticipatie kent een informele kant – kort gezegd: het bieden van praktische hulp op een school – en een formele, die betrekking heeft op de mogelijkheid voor ouders om deel te nemen aan bijvoorbeeld de medezeggenschapsraad of het schoolbestuur.⁶ De formele ouderparticipatie is wettelijk verankerd in de Wet medezeggenschap op scholen (WMS) en is een belangrijke pijler in ons onderwijsbestel.

Het kabinet heeft de afgelopen jaren geïnvesteerd in de medezeggenschap op scholen met het project Versterking medezeggenschap. Ook is sinds 1 januari 2018 de positie van ouders bij sluiting of fusie van een school versterkt. In het Regeerakkoord is het voornemen opgenomen om de medezeggenschapsraad instemmingsrecht te geven op de hoofdlijnen van de begroting. Over de uitwerking van dit voornemen wordt uw Kamer separaat geïnformeerd.

Scholen investeren over het algemeen in heldere communicatie met ouders. Ook een website als www.scholenopdekaart.nl kan behulpzaam zijn voor ouders die een school willen kiezen of meer willen weten over het onderwijs op een school. De beschikbaarheid van meer (digitale) informatie kan ouders helpen om betrokken te zijn bij de school en het onderwijs van hun kinderen. Ik hecht eraan dat niet alleen scholen en schoolbesturen, maar ook de overheid en andere organisaties zich ervoor

⁴ Waar in deze brief «ouders» staat wordt bedoeld «ouder(s)/verzorger(s)».

⁵ <https://www.gelijke-kansen.nl/>.

⁶ In onderzoek wordt veelal onderscheid gemaakt tussen *ouderbetrokkenheid* – de betrokkenheid van ouders bij de opvoeding en het onderwijs van hun eigen kind – en *ouderparticipatie* – actieve deelname van ouders aan activiteiten op school. Omwille van de leesbaarheid wordt in deze brief overkoepelend van ouderbetrokkenheid gesproken.

inspannen om ouders goed te informeren over ontwikkelingen in en rond het onderwijs.

Partnerschap tussen school en ouders

Een goede relatie tussen de school, de ouders en het kind is van groot belang. Het is essentieel dat scholen en ouders van meet af aan weten wat zij van elkaar kunnen verwachten en dat zij elkaar, vanuit hun gedeelde verantwoordelijkheid voor het kind, tijdig weten te vinden. De basis van dit «partnerschap» tussen ouders en scholen is wederzijds vertrouwen en begrip.

Er zijn echter schoolleiders en leraren die aangeven een toenemende druk te ervaren van ouders die bij de school aankloppen met kwesties die vooral te maken hebben met het welbevinden en de schoolprestaties van hun eigen kind. Dit gedrag van ouders draagt bij aan het gevoel dat de school-oudercontacten leiden tot meer werkdruk en dat ouders soms weinig oog hebben voor de school als (leer)gemeenschap. Anderzijds kan ook te weinig ondersteuning voor het kind thuis ervoor zorgen dat kinderen een minder goede start kunnen maken op school. Dit vind ik belangrijke aandachtspunten.

Contacten tussen ouders en school zijn altijd nodig, maar ze mogen ook weer niet té veel tijd kosten en moeten tegelijkertijd ook tot een voor beide partijen bevredigend resultaat leiden. Samen met de sectororganisaties en andere betrokkenen wil ik bekijken hoe we ook voor dit dilemma meer aandacht kunnen genereren.

Ouders en School Samen

Het versterken van het partnerschap tussen school en ouders was ook het doel van het programma *Ouders en School Samen*, dat in 2011 op initiatief van toenmalig Minister van Bijsterveldt van start ging. In dit programma werden scholen, ouders en verschillende organisaties gestimuleerd om actief met het thema aan de slag te gaan, bijeenkomsten te organiseren en goede voorbeelden te delen. Het programma heeft het onderwerp blijvend op de agenda gezet.

Dit heeft geleid tot meer aanbod van gemeenten en onderwijsadviesbureaus om scholen te ondersteunen bij het organiseren van de contacten met ouders. Ook wordt sindsdien – via het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) en een aantal hogescholen – meer geïnvesteerd in praktijkgericht onderzoek naar de relatie tussen school en ouders en de aandacht voor dit thema bij het opleiden van leraren. Een van de voorbeelden is de zogenoemde Gereedheidskist van het lectoraat Ouders in Rotterdam Zuid van Hogeschool Rotterdam. Deze gereedheidskist bevat meerdere instrumenten en handreikingen, waarmee scholen hun samenwerking met ouders kunnen vormgeven.

Loopbaanoriëntatie en -begeleiding

Ouders kennen hun kind het best. De eigen (beroeps)ervaring helpt ouders om hun kinderen te adviseren bij de keuze voor een vervolgopleiding of een beroep. Ook de school heeft hierin een rol. Daarom ondersteunt het Expertisepunt LOB scholen voor vo en mbo bij het verbeteren van de loopbaanoriëntatie en -begeleiding van leerlingen en studenten. Dit expertisepunt wordt mede mogelijk gemaakt door een subsidie van OCW. Het expertisepunt informeert, organiseert en faciliteert. Het ontsluit informatie over loopbaanoriëntatie en -begeleiding (lob) en organiseert zowel landelijk als regionaal kennisdelingsbijeenkomsten.

Daarnaast kunnen scholen bij het expertisepunt terecht met vragen over de implementatie en kwaliteitsborging van lob en over de aansluiting op vervolgonderwijs.

Evaluatie Ouders & Onderwijs

Op verzoek van uw Kamer werd in 2014 Ouders & Onderwijs opgericht, het landelijk informatiepunt voor ouders.⁷ De organisatie heeft als doel de positie van ouders en hun kinderen binnen het onderwijs te versterken. De activiteiten van Ouders & Onderwijs richten zich op: 1) het informeren en adviseren van ouders; 2) het verbinden en ondersteunen van lokale en regionale initiatieven en 3) het representeren van ouders in gesprekken met de onderwijssector, het parlement en de overheid. Conform het verzoek van uw Kamer ontvangt Ouders & Onderwijs een jaarlijkse subsidie van € 1 miljoen.

In de al genoemde evaluatie van Ouders & Onderwijs, uitgevoerd door onderzoeksbureau Oberon, is door middel van enquêtes, interviews en documentanalyses onderzoek gedaan naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van deze organisatie. De onderzoekers stellen vast dat Ouders & Onderwijs in de betrekkelijk korte tijd dat ze bestaat veel heeft bereikt. Hieronder volgen de belangrijkste bevindingen van de evaluatie.

Informatie en advies voor ouders

Een aanzienlijk deel van de werkzaamheden van Ouders & Onderwijs bestaat uit het informeren en adviseren van ouders. Hiertoe biedt de organisatie een helpdesk die telefonisch en per mail bereikbaar is. Ook organiseert Ouders & Onderwijs gesprekken met ouders, publiceert ze een nieuwsbrief en is ze actief in de (sociale) media. Het merendeel van de ouders die gebruik hebben gemaakt van deze functie, is tevreden over de dienstverlening. Tegelijkertijd blijkt echter dat de organisatie niet bij alle ouders van schoolgaande kinderen bekend is. De onderzoekers adviseren Ouders & Onderwijs te werken aan de naamsbekendheid en zien hierbij ook een rol voor OCW. Daarnaast stellen zij dat meer samenwerking met gespecialiseerde organisaties (bijvoorbeeld op het gebied van passend onderwijs) de kwaliteit van de dienstverlening door Ouders & Onderwijs ten goede kan komen.

Relatie met de achterban

In hun brief uit de Landelijke Oudervereniging Balans en anderen zorgen over het feit dat Ouders & Onderwijs geen vereniging met leden is, maar een stichting. De evaluatie heeft de wenselijkheid van de rechtsvorm van Ouders & Onderwijs onderzocht. De evaluatie geeft aan dat een deel van de geïnterviewden van mening is dat Ouders & Onderwijs als stichting goed functioneert en dat dit ook de voorkeur heeft. Een stichting is volgens hen een passende rechtsvorm voor een organisatie die daadkrachtig, snel en resultaatgericht wil handelen. In de vorm van een stichting is Ouders & Onderwijs laagdrempelig en voor iedereen bereikbaar. Bij de verenigingsvorm loopt Ouders & Onderwijs volgens deze respondenten het risico dat alleen bepaalde (groepen) ouders zich melden waardoor specifieke belangen een relatief grote rol gaan spelen.

Weer andere geïnterviewden vinden dat het voor de uitoefening van de drie hoofdtaken niet uitmaakt welke rechtsvorm Ouders & Onderwijs heeft. Volgens hen gaat het erom dat Ouders & Onderwijs ouders met

⁷ N.a.v. de motie van de leden Mohandis en Lucas over één centrale ouderorganisatie, Kamerstuk 33 650, nr. 13. Aanvankelijk heette de organisatie Landelijke Ouderraad.

vragen kan helpen en onder andere daardoor zelf goed geïnformeerd is over wat er speelt, zodat zij de overheid onderbouwd en onafhankelijk te woord kan staan. Volgens de evaluatie vult Ouders & Onderwijs deze rol naar behoren in.

Voorts uiten Landelijke Oudervereniging Balans en anderen de twijfel of Ouders & Onderwijs de belangen van ouders adequaat kan behartigen gezien haar financiële afhankelijkheid van het Ministerie van OCW. Ouders & Onderwijs is een organisatie met een onafhankelijke blik op het onderwijs die haar visie onderbouwt met feiten en standpunten die zij ophaalt bij ouders. Zo heeft Ouders & Onderwijs in september 2018 op basis van een eigen enquête onder ouders met kinderen in het voortgezet onderwijs het signaal afgegeven dat ouders van mening zijn dat zij hoge kosten maken om de ict-middelen die scholen voorschrijven aan te schaffen. Op deze manier neemt de stichting zelf het initiatief om onderwerpen die voor ouders van belang zijn landelijk over het voetlicht te brengen en houdt zij het Ministerie van OCW scherp dankzij haar onafhankelijke reflectie op de effecten van het beleid van het ministerie.

Verbinden en ondersteunen

De tweede functie van Ouders & Onderwijs is het verbinden en ondersteunen van lokale en regionale initiatieven. De schrijvers van de hierboven genoemde brief zijn van mening dat Ouders & Onderwijs ouders niet kan ondersteunen in hun zoektocht naar (passend) onderwijs en zorgondersteuning omdat zij geen georganiseerde regionale vertegenwoordiging van ouders in heel Nederland heeft. Ouders & Onderwijs heeft echter een netwerk opgebouwd van verschillende regionale (ouder)organisaties. Verder worden ouderplatforms en ouderinitiatieven rond bepaalde scholen ondersteund. Op deze manier is Ouders & Onderwijs verbonden met ouders in de regio en is zij goed geïnformeerd over ontwikkelingen in de regio. Zij is daarom ook in staat om ouders die naar (passend) onderwijsaanbod en ondersteuning voor hun kind zoeken te ondersteunen. Feit blijft dat Ouders & Onderwijs de belangen van alle ouders dient te behartigen en niet slechts van ouders met kinderen die (regionaal georganiseerd) passend onderwijs behoeven. Gegeven deze doelstelling vind ik een landelijke organisatie die zowel een brede blik op landelijk onderwijsbeleid als regionale contacten heeft een passende invulling van de motie van Lucas en Mohandis die oproept tot de oprichting van een centrale ouderorganisatie die de verbinding zoekt met regionale en lokale ouderinitiatieven.

Ouders & Onderwijs is voorts, als vertegenwoordiger van ouders, gesprekspartner van het onderwijs, het parlement en de overheid. Met betrekking tot deze functie concluderen de onderzoekers dat de organisatie veel heeft ondernomen om deze rol te vervullen. Ouders & Onderwijs is op de hoogte van wat er leeft onder ouders en zet zich in om ouders te vertegenwoordigen in diverse gremia. Een deel van de respondenten uit het onderzoek is evenwel van mening dat Ouders & Onderwijs zich nadrukkelijker kan opstellen als belangenvertegenwoordiger van specifieke (groepen) ouders.

Aanscherping van de opdracht

Ouders & Onderwijs heeft sinds haar oprichting een stevige positie opgebouwd als landelijke ouderorganisatie. Tegelijkertijd stel ik vast dat er verbeteringen nodig zijn. Daarom ben ik met Ouders & Onderwijs in overleg over aanscherping van de opdracht ten aanzien van:

- Het vergroten van de naamsbekendheid bij ouders en onderwijsinstellingen;

- Het versterken van de samenwerking met specifieke organisaties, onder meer op het vlak van passend onderwijs;
- De inzet van financiële middelen voor de ondersteuning van lokale en regionale initiatieven.

Om Ouders & Onderwijs in positie te brengen om ook op wat langere termijn aan haar doelen te werken, heb ik het advies uit de evaluatie van Oberon om de projectsubsidie aan Ouders & Onderwijs om te zetten in een instellingssubsidie overgenomen. Daarnaast zal ik het belang en de bekendheid van Ouders & Onderwijs agenderen in mijn overleggen met de sectorraden.

Tot slot

Betrokkenheid van ouders bij de ontwikkeling van hun kind én bij de school is cruciaal. Ik vind het belangrijk te benadrukken dat veel scholen en andere organisaties dagelijks werken aan het versterken van de relatie tussen ouders en school. Het partnerschap tussen scholen en ouders krijgt vorm op het niveau van de school – en moet ook aansluiten bij de uitgangspunten en populatie van de school. Dit betekent dat er geen blauwdruk is te geven voor het «organiseren» van ouderbetrokkenheid. Ik realiseer me dat het geen gemakkelijke opgave is om ouders volop te betrekken bij de gemeenschap die elke school behoort te zijn. Een van de initiatieven om scholen te ondersteunen is «Samen zijn wij school», een landelijke campagne waarin meerdere partijen het belang van samenwerking tussen ouders, leerlingen en de school agenderen.⁸ Ook ik onderschrijf de noodzaak om gezamenlijk in te zetten op een vruchtbare samenwerking tussen school en ouders. Samen met Ouders & Onderwijs, de sectorraden en andere betrokkenen wil ik het partnerschap tussen ouders en school de komende tijd nog beter op de kaart zetten.

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,
A. Slob

⁸ <https://samenzijwjschool.nl/>.